

Podstata citícího organismu

Rudolf Steiner

Ita Wegmanová

Tvar a organizace rostliny jsou výsledkem výhradně dvou uvedených silových soustav: té, která ze Země vyzařuje, a té, která do Země vzařuje; zvířecí organizace a lidská organizace již ne výhradně. Zatímco list rostliny stojí pouze pod vlivem těchto dvou silových soustav, zvířecí plíce nejsou výlučně pod tímto vlivem. Pro list jsou všechny utvářecí síly uvnitř těchto oblastí, ale na plíce působí ještě jiné síly. To se týká jak těch utvářecích sil, které dávají zevní podobu, tak také těch, které regulují vnitřní pohyb substancí, dávají jim určitý směr a spojují je nebo rozlučují.

Můžeme říci, že těm látkám, které rostlina přijímá již vlivem vzařujících sil, není lhostejné, zda v oblastech, do nichž se dostanou, žijí nebo ne. Bez života jsou uvnitř rostliny, když na ně nepůsobí síly okruhu, život získají, když přijdou pod vliv těchto sil. Avšak rostlinné substancí i jako živoucí je lhostejné, v jakém rozpoložení její součástky byly, jsou a budou ve vztahu k její vlastní činnosti. Odevzdávají se činnosti sil vyzařujících a vzařujících. Zvířecí substance však přichází do působností, které jsou na těchto silách nezávislé. Pohybuje se uvnitř organismu nebo se jako celý organismus pohybuje tak, že tyto pohyby nejsou důsledkem pouze sil vyzařujících a vzařujících. Zvířecí organizace se tak vyvíjí nezávisle na oblastech sil ze Země vyzařujících a do ní vzařujících.

U rostliny máme tedy před sebou střídání stavu, kdy je rostlina zapojená do vzařujících sil okruhu, se stavem, kdy není takto zapojena, což se odehrává následkem vylíčené souhry sil. Rostlina se tedy dělí na dva články. Jeden směřuje k životu a je zcela v oblasti okruhu; to jsou pučící orgány, které rostou a nesou květy. Druhý směřuje k neživému a zůstává v oblasti vyzařujících sil; zahrnuje do sebe vše, co utvrzuje růst, co dává živému oporu atd. Mezi těmito oběma články se zaněcuje a uhasíná život; a odumírání rostliny je pouze převládnutí účinků sil vyzařujících nad vzařujícími.

U zvířete je však něco z jeho substantiality zcela vyňato z oblasti těchto dvou silových soustav. Tím vzniká ještě jiné rozčlenění než u rostliny. Vznikají orgánové útvary, které zůstávají v oblasti obou silových soustav, a opět jiné, které vystupují mimo tuto oblast. Mezi oběma orgánovými útvary dochází ke vzájemnému působení a v tomto vzájemném působení tkví příčina, že zvířecí substance může být nositelem citění. Jako následek toho vidíme rozdílnost ve vzezření a v charakteru zvířecí substance na rozdíl od rostlinné substance.

Silová soustava ve zvířecím organismu je nezávislá na silách ze Země vyzařujících a do ní vzařujících; mimo fyzickou a éterickou oblast, o níž již byla řeč z jiného hlediska, je tu ještě silová oblast astrální. Nad výrazem „astrální“ se nemusíme pozastavovat. Vyzařující síly jsou zemské síly, vzařující síly jsou síly kosmického okruhu Země, v astrálních silách je však něco, co je nadřazeno oběma předchozím. Teprve díky tomu se sama Země stává světovým tělesem, „hvězdou“ (astrům). Fyzickými silami se vyčleňuje z vesmíru, skrze éterické síly nechává vesmír na sebe působit, ale teprve astrálními silami se stává samostatnou individualitou ve vesmíru.

Ve zvířecím organismu je astrální prvek samostatnou, do sebe uzavřenou soustavou jako je organismus éterický nebo fyzický. O tomto učlenění proto můžeme mluvit jako o „astrálním“ těle. Zvířecí organizaci tedy můžeme porozumět jen tehdy, když máme na zřeteli vzájemné vztahy mezi fyzickým, éterickým a astrálním tělem. Neboť všechna tři těla existují samostatně jako články zvířecí

organizace a všechna tři jsou též odlišná od toho, co je mimo ně v říši nerostných (minerálních) těles a v říši živých rostlinných organismů.

O fyzickém zvířecím organismu sice můžeme říci, že je neživý, ale přece jenom se odlišuje od neživých minerálních těles. Minerálnímu světu je fyzický organismus zvířete odcizován působením éterického a astrálního organismu - a když se od něj tyto éterické a astrální síly oddělí, je vrácen zpět do neživé říše. Je to útvar, na kterém se mohou minerální síly, působící v pouhé zemské sféře, uplatnit jen ničivě. Celkovému zvířecímu organismu může sloužit jen tak dlouho, dokud éterické a astrální síly mají převahu nad ničivým působením minerálních sil.

Zvířecí éterický organismus žije jako rostlinný, ale ne stejným způsobem. Působením astrálních sil je zde život přiveden do stavu cizího sobě samému; ze sil, které vzařují na Zemi, je vytržen a opět je přiveden do oblasti působení těchto sil. Pro zvířecí organismus je éterický organismus útvarem, ve kterém pouhé rostlinné síly mají příliš temné bytí. Celkovému zvířecímu organismu může sloužit jen díky tomu, že jeho působnost projasní astrální síly. Jestliže ve své působnosti nabude převahy éterický organismus, dostaví se spánek; jestliže nabude převahy astrální organismus, vznikne stav bdělý.

Obojí, spánek i bdění, nesmí překročit určitou hranici působnosti. Kdyby se to stalo se spánkem, rostlinný prvek by se v celkovém organismu přibližoval minerálnímu stavu a přebujením rostlinného prvku by vznikl chorobný stav. Kdyby se to stalo se stavem bdělým, rostlinný prvek by se musil úplně odcizit minerálnímu prvku, který by pak nabyl v organismu takových forem, které by nebyly vlastní jemu, nýbrž mimoorganickému neživému světu. Přebujením minerálního prvku by se vytvořil chorobný stav.

Do všech tří organismů, do fyzického, éterického a astrálního, vniká zvnějška fyzická substance. Všechny tři musí svým způsobem přemoci zvláštní povahu fyzické látky. Tím vzniká trojnost v učlenění orgánů.

Fyzická organizace tvoří orgány, které prošly organizací éterickou a astrální, ale jsou opět na zpáteční cestě do její sféry. Do její sféry však úplně přijít nemohou, neboť pak by musela nastat smrt organismu.

Éterický organismus tvoří orgány, které prošly astrální organizací, ale této organizaci se stále snaží vymknout. Mají v sobě sílu, která směřuje k temnosti spánku, mají sklon vyvíjet pouze vegetativní život.

Astrální organismus tvoří orgány, které se vzdalují od vegetativního života, ale existovat mohou jen tehdy, když je tento vegetativní život stále znovu uchopuje. Jelikož nemají žádnou příbuznost ani se silami ze Země vzařujícími, ani se silami do Země vzařujícími, musily by se zcela vymknout zemské sféře, kdyby nebyly jí samou neustále uchopovány.

V těchto orgánech musí probíhat vzájemné rytmické působení zvířecího a rostlinného prvku. Tím jsou podmíněny střídavé stavy spánku a bdění. Ve spánku jsou orgány astrálních sil v temnosti rostlinného života, ale nijak zde nepůsobí na éterickou a fyzickou oblast. Ty jsou pak zcela přenechány silám ze Země vzařujícím a do ní vzařujícím.